

על המתייאשים מן הגאולה על האדם להבין כי אין אנו יודעים תוכניותיו של הקב"ה

התורה מותחת ביקורת על משה רבנו בכמה עניינים, ומצאנו לו ארבעה עונשים:

[א] מחמת כעסו במי מריבה, לא זכה להיכנס לארץ ישראל (במדבר כ', י"ב).

[ב] גם לא זכה שיביאו את גופו לקבורה בארץ הקודש, כי לא מיחה בבנות יתרו כאשר אמרו לאביהן "איש מצרי הצילנו מיד הרועים", ובזה לא הודה בארצו (מדרש רבה, תחילת ואתחנן).

[ג] ולא נודע לאיש איפה מקום קבורתו, מחמת חוסר זריזותו בהריגת זמרי הנואף (במדבר רבה, כ').

[ד] גם אחרי כניסת עם ישראל לארץ ישראל, היה אפשר לו למשה להמשיך לחיות (שמא בעבר הירדן) ומשם יראה מלחמות יהושע נגד ז' האומות. אבל קיפח אפשרות זו כאשר התלונן לה' "למה הריעת לעם הזה? למה זה שלחתני? ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע (ה' מנוקדת צירי) לעם הזה, והצל לא הצלת את עמך" (שמות ה', כ"ב-כ"ג). ענה לו ה' "עתה תראה אשר אעשה לפרעה, כי ביד חזקה ישלחם" (ו', א'). מפרש רש"י בשם חז"ל: "הרהרת על מדותי? עתה תראה, את העשוי לפרעה תראה, ולא תראה העשוי למלכי שבעה אומות". חז"ל דייקו במלה הנוספת כאן "עתה" שבאה למעט. וחז"ל (תנחומא, וארא, סוף א') דייקו זאת גם ממלת "אלהים" שבפסוק ב', כלומר ביקשה מידת הדין לפגוע בו על חוסר אמונתו של משה.

מה גרם לו למשה להיכשל בלשונו? על הפסוק "כי העושק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה" (קהלת ז', ז') פירשו חז"ל לענייננו: "חכם, זה משה. עושק שעשקו אותו דתן ואבירם [הערת המעתיק: עיין שמות ה', י"ט-כ"א]. יהולל חכם, עירבבו את דעתו [פירוש: כמו יין מהול במים] ויאבד את לב מתנה [פירש "ידי משה" הנדפס על הדף במדרש רבה: "צ"ל מתונה. אילו היה משה מתון, היה ניצול. אלא שהקניטוהו והקפידו אותו, ולא סבל"]. וכי תעלה על דעתך שהיה משה מתאבד? אלא הם שהקניטוהו ואמרו לו 'ירא ה' עליכם וישפוט' (שמות רבה ו', ב'). האשימוהו שהוא אחראי על הצרות הנוספות שניתכו עליהם.

באמת לצופה מהצד, קשה לו להבין איך אדם לא יתפרץ בייאוש. הרי הקב"ה הודיע למשה "ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו, כי ידעתי את מכאוביו" (שמות ג', ז'). "ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם" (ג', ט'). וכיצד כאן נוספו להם צרות? אמנם נכון

שה' הודיע לו מראש "ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך, ולא ביד חזקה. ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים בכל נפלאותי אשר אעשה בקרבן, ואחרי כן ישלח אתכם" (ג', י"ט).

הרי שכבר צפה מראש שפרעה לא ישלח, ומה לו למשה להתלונן? אלא משה חשב שיהיה סתם סירוב, אבל לא שיוסיף פרעה להתעולל בהם לענותם, לא לתת להם קש לתבן וגם לא לגרוע ממנין הלבנים שעליהם להכין. כלומר פעל ה' כאן באופן של נסיגה לאחור. לא די שלא הציל, אלא הוסיף עליהם מכאוב. ומפורש במקרא "ויוכו שוטרי בני ישראל וכו' מדוע לא כליתם חקכם?" (ה', י"ד). ואנו יכולים לתאר לעצמנו שהלקו באותם בשוט, מכה ללא קצבה. וכאשר משה רבנו ראה שלא די שלא הושיע, אלא מפני עצם פנייתו זאת לפרעה עוד נוסף לאחיו אהוביו סבל איום, פשוט שהתפרץ בצער. וכיון שזה כל כך מובן ופשוט, מדוע נענש על כך?

אלא כאן עלינו ללמוד פרק בהלכות אמונה. ודאי כי הקב"ה פועל הכל לטובה, והעניינים מתפתחים ומתקדמים לקראת אותה מטרה שהקב"ה ייעד לעולמו. מוטל על האדם להבין היטב כי אין אנו יודעים תוכניותיו של הקב"ה. כמו שכתוב "כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי, נאום ה'. כי גבהו שמים מארץ, כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם" (ישעיה נ"ה, ח' ט'). הקב"ה איננו זקוק לקבל עצות מאף אחד מאיתנו (ישעיה מ', י"ד). העיר על כך הרב אברהם קוק באיגרותיו (ח"א עמ' קמ"ב, "לגער בקטני אמונה וכו' אלא צריך לצפות לישועה וכו' בכל הדרכים").

תלמידים אנו להרב אברהם קוק, ושותים בצמא את דבריו. עוד בשנת תרצ"ד כתב: "ובימינו אלה אין שום ספק שעוד הפעם אורו של משיח, אור של גאולה בבחינת תעלומה מופיע ומתנוצץ לפנינו. ומרוב הזוהר המעולף בעיקרו בעובי חושך, עד כדי הסתרה נוראה, שהיא הולכת ונמשכת" ("מאמרי הראי"ה", עמ' 171 וע"ע סוף עמ' 360). הנסיגות הקשות שממיתות עלינו המנהיגות הכושלת שיש בימינו למדינת ישראל, אין בכוחן לדחות או לבטל את הגאולה המתקרבת ובאה. על כך אנו קוראים "לא איש אל ויכזב, ובן אדם ויתנחם. ההוא אמר ולא יעשה? ודיבר ולא יקימנה?" (במדבר כ"ג, י"ט). נאמן ה' בדיבורו.

ואמנם רבים שואלים, הא כיצד נצמד לקראת גאולה כאשר המצב הרוחני כל כך עגום? אבל נודה כי המצב היה יותר גרוע במצרים. "היה קשה בעיניהם לפרוש מעבודה זרה" (שמות רבה, סוף פרשה ו'). ובמדרש אחר: "קול דודי הנה זה בא, זה משה. בשעה שבא ואמר לישראל 'בחודש הזה אתם נגאלים', אמרו לו 'משה רבינו, היאך אנו נגאלין? והלא אין בידינו מעשים טובים?' אמר להם, 'הואיל והוא חפץ בגאולתכם, אינו מביט במעשיכם הרעים'. [ובהמשך המדרש] "קול דודי הנה זה בא, זה משה. בשעה שבא ואמר לישראל 'בחודש הזה אתם נגאלים', אמרו לו 'משה רבינו, היאך אנו נגאלין? וכל מצרים מטונפת מעבודה זרה שלנו!' אמר להם 'הואיל והוא חפץ

בגאולתכם, אינו מביט בעבודה זרה שלכם. אלא מדלג על ההרים" עד כאן לשונו (שיר השירים רבה, פרק ב', סדרא תנינא, ד"ה קול דודי).

וזה מה שכתוב במדרש תהלים, תחילת מזמור ק"ז ("אשר גאלם מיד צר"):

"זה שאמר הכתוב (ישעיה מ"ח, י"א) למעני למעני אעשה כי איך יחל? 'למעני' אינו אומר פעם אחת, אלא, 'למעני למעני' שני פעמים. אמר הקב"ה, איני עושה אלא בשביל שמי שלא יתחלל. ולמה שני פעמים למעני למעני? אמר הקב"ה, כשהייתם במצרים גאלתי אתכם בשביל שמי (תהלים ק"ו, ח') 'ויושיעם למען שמו'. אף באדום אעשה בשביל שמי. וכו' וכן הוא אומר (קהלת א', ט') מה שהיה הוא שיהיה". עד כאן לשונו.

חזר על זה יחזקאל הנביא "לא למענכם אני עושה, בית ישראל, כי אם לשם קדשי אשר חיללתם בגוים אשר באתם שמה" (ל"ו, כ"ב). מה הוא חילול השם כאן? פירש רד"ק: "שאומרים העמים על ישראל 'עם ה' אלה ויצאו מארצו?' וכן כתב אחר כך רבנו בחיי ("כד הקמח", ערך חילול השם, מהד' מוסד הרב קוק, עמ' קעה) ומוזכר שוב במלבי"ם על יחזקאל (ל"ט, כ"ג). וזה מה שאנו חותמים בסוף ברכה ראשונה של "עמידה": "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה". [וכתב מהר"ל שאין התשובה תנאי לגאולתנו ("נצח ישראל", סוף פרק ל"א)].

ובימינו שראינו כל כך הרבה נסים בארצנו, זה כבר כמאה שנים, מי לא יודה שיד ה' עשתה זאת ושואפת למטרת הגאולה? ודאי כי כל דבר כללי הנעשה לישראל הוא על פי ההשגחה העליונה (מלבי"ם, משלי, סוף פרק כ"א). אבל הבחירה היא חופשית לכל יחיד ויחיד מאתנו אם יצטרף לפעולת ה' או יעמוד מנגד חלילה. בודאי יענש כראוי אותו היחיד המפריע לתהליך ה', אבל בכל זאת ה' יבצע את תכניתו ללא עיכוב. הרי לעניין הגאולה כתב הרב אברהם קוק: "ואם לא נשתדל אנחנו, הבחירה ניתנה לאדם הפרטי [לעשות או להמנע]. אבל הרבה שלוחים למקום [הערת המעתיק: עיין תענית יח ע"ב]. יימצאו משתדלים אחרים. כי הסיבות ערוכות הנה [ה' ראשונה מנוקדת צירי] בידי רבון כל העולמים להוציא חפציו אל הפועל. גם הבחירה החופשית [של בני אדם], גם ההתחכמות האנושית, הכל סובבים והולכים למלאות אותן העצות הגדולות של 'גדול העצה ורב העליליה' יתברך שמו". עד כאן לשונו ("מאמרי הראי"ה", עמ' 321, והוא ממאמר "אפיקים בנגב", המובא ב"אוצרות הראי"ה" מהד' תשס"ב, ח"ב עמ' 111-112 וע"ע "עין איה", שבת, פ"א פסקא כ' "בערך ההשגחה האלוהית בהנהגת ישראל" וכו'). ומקורו בדברי רמח"ל ("דעת תבונות", פסקא נד) ובספר "לשם שבו ואחלמה", הדיעה, (חלק ב' עמ' 223 סוף טור ימין).

לכן גם בימינו אנו שלצערנו הננו רואים קלקולים נוראים הנעשים על ידי אלו שנבחרו להיות מנהיגי האומה, אל לנו לאבד עשתונותינו. הימנעותם מלהגן על אוכלוסייה שלנו מפני ההתקפות הנפשעות של אויבינו הערבים, היא מפני חוסר אמונתם בתורה, חוסר אמונתם בגאולתנו, חוסר אמונתם בצדקת דרכנו. ועוד, מה שלא מוצאים עוז בנפשם להגיב נמרצות על כל פעולת איבה של צוררינו, הוא מפני

אהבת דמי שלמונים מ"ידידינו" בארה"ב. וכבר הזהיר על כך הנביא מיכה (ה', ו'): "והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים, כטל מאת ה' כרביבים עלי עשב, אשר לא יקוה לאיש, ולא ייחל לבני אדם. [והתוצאה מזה היא ההמשך:] והיה שארית יעקב בגוים, בקרב עמים רבים, כאריה בבהמות יער, ככפיר בעדרי צאן, אשר אם עבר ורמס וטרף, ואין מציל. תרום ידך על צריך (ר' מנוקדת סגול) וכל אויביך ייכרתו". כלומר אם נהיה כטל, לא לצפות למתנות בשר ודם מהגויים ["לא יקוה לאיש"], אז נוכל להיות אמיצים לנקום נקמתנו מהצוררים אותנו, להיות כאריה וככפיר. אבל אם נשענים אנו על כספי תמיכה מהגויים, הם הקושרים את ידינו מלפעול להגנתנו. והשאלה הנשאלת היא, מה יותר חשוב למנהיגינו כספי הגויים או חיהם של היהודים?

אבל איך שנענה לשאלה הנ"ל, אל לנו להיכשל שוב במה שמעד משה רבינו, השואל את ה' "למה הריעות לעם הזה?". הקב"ה הולך לגאול אותנו, וידלג על כל פשעי פושעינו. אף אחד לא יוכל למנוע מהקב"ה מלהשלים ולבצע תכניתו עליה הצהיר. הנסיגות אינן יכולות למנוע גאולתנו. לימד אותנו הרב אברהם קוק (במאמרי הראי"ה, עמ' 171) כי אנו בעידן הגאולה. נקיים נא בעצמנו "צפית לישועה" (שבת לא ע"א) וכתב שם חידושי הר"ן: [לצפות שיהיה] "בימיך".

וכך כתב הרב אברהם קוק אל רצי"ה: "כן אתחלתא דגאולה ודאי הולכת ומופיעה לפנינו. אמנם לא מהיום התחילה הופעה זו, רק מאז התחיל הקץ המגולה (סנהדרין צח ע"א) להגלות, מעת אשר הרי ישראל (החלו) [התחילו] לעשות ענפים ולשאת פרי לעם ישראל אשר קרבו לבוא, התחילה אתחלתא זו" ("אגרות ראי"ה", חלק ג' עמ' קנ"ה).